

תוכן עניינים

3.....	תקציר
4.....	מבוא
	סקירת ספרות
4.....	מהי למידה.....
7.....	מטה קוגניציה.....
9.....	הערכה ומבחנים.....
11.....	סוג המבחן והשפעתו.....
13.....	המחקר הנוכחי.....
14.....	שיטת המחקר.....
15.....	ממצאים.....
	דיון
18.....	דיון בממצאים.....
20.....	השלכות תיאורטיות ומעשיות.....
21.....	מגבלות המחקר.....
21.....	המלצות למחקרי המשך.....
23.....	ביבליוגרפיה.....
29.....	נספחים.....

תקציר

מבית ספר יסודי ועד למוסדות השכלה גבוהה, תלמידים וסטודנטים צריכים להכין את עצמם לקראת מבחנים אשר מטרתם לשפוט את איכות ההישגים האקדמיים שלהם (Lindner, Eitel, Barentien & Köller, 2018). סוגי המבחנים השכיחים ביותר הינם מבחנים עם שאלות רבות ברירה, קרי מבחנים סגורים ומבחנים עם שאלות פתוחות (Ozuru, Briner, Kurby & McNamara, 2013). על אף ששני מבחנים אלו מבקשים לאמוד את רמת הידע של התלמיד ולהעריך את הישגיו האקדמיים, נראה כי הם שונים. מחקר זה מבקש לאמוד את ההשפעות השונות שיש למבחנים עם שאלות פתוחות ולמבחנים עם שאלות רבות ברירה, על החשיבה והחווייה המטה קוגניטיבית של הסטודנט, בפרט בכל הנוגע לתהליכי ניטור ושליטה ומוטיבציה.

במחקר הנוכחי השתתפו 18 סטודנטיות לתואר ראשון או שני. לצרכי המחקר, המשתתפות חולקו לשתי קבוצות שונות כאשר כל קבוצה התבקשה לקרוא טקסט ולענות על שאלות לגביו- חלקן נבחנו באמצעות שאלות פתוחות וחלקן באמצעות שאלות רבות ברירה. כמו כן, עבור כל שאלה, הנבדקות היו צריכות לציין את רמת הביטחון שלהן במענה על השאלה, כמה זמן לקח להן לענות על המבחן כולו ולתאר כיצד המבחן השפיע עליהן.

על פי ניתוח הנתונים, נמצא כי קיימים הבדלים בזמן המוקדש ללמידה לקראת מבחן סגור עם שאלות רבות ברירה לעומת מבחן עם שאלות פתוחות ובפרט, כי לקראת מבחן עם שאלות פתוחות הנבדקות השקיעו יותר זמן בלמידה, מאשר הזמן שהשקיעו נבדקות שנבחנו במבחן סגור. עם זאת, לא נמצאו הבדלים בתהליכי ניטור והשליטה בלמידה לקראת מבחן עם שאלות רבות ברירה ולקראת מבחן עם שאלות פתוחות. בנוסף, לא נמצאו הבדלים ברמת ההישגים, אך כן ברמת המוטיבציה, בין מבחנים עם שאלות רבות ברירה ומבחנים עם שאלות פתוחות. לפיכך, נראה כי החשיבה והחווייה המטה קוגניטיבית של תלמידים משתנות בהתאם למבחנים אליהם הם נחשפים וכן, משפיעה על טיב ואופי הלמידה שלהם.

מבוא

במהלך התפתחותו האקדמית, התלמיד מתבקש להתכונן לקראת מבחנים אשר מטרתם לבחון את רמת הידע שצבר לאורך הקורס או השנה וכן, שופטים את איכות ההישגים האקדמיים שלו. התמודדות אקדמית זו מלווה את התלמיד עוד בשנים הראשונות בבית הספר היסודי ועד המשך לימודיו במוסדות להשכלה גבוהה (Lindner, Eitel, Barentien & Köller, 2018). סוגי המבחנים שהלומד נחשף אליהם לאורך השנים משתנים, אך השכיחים ביותר הינם מבחנים עם שאלות רבות ברירה ומבחנים עם שאלות פתוחות (Ozuru, 2013). על אף ששני מבחנים אלו מבקשים לאמוד את רמת הידע של התלמיד ולהעריך את הישגיו האקדמיים, נראה כי הם שונים. לדוגמא, נראה כי מבחן בעל שאלות פתוחות בוחן רמות גבוהות של יכולות קוגניטיביות (Sumantri & Satriani, 2016) ויצירתיות (Stanger-Hall, 2012) ואילו מבחן רב ברירתי הינו מבחן יעיל יותר, אשר לא נטוי לשיפוט הסובייקטיבי של הבוחן וניתן לכלול בו היקף רחב של שאלות בנוגע לחומר הנלמד (Stanger-Hall, 2012).

לאור ההבדלים בין סוגי המבחנים, המחקר הנוכחי מבקש לבחון כיצד הבדלים אלו משפיעים על הסטודנט, הן מבחינת המיומנויות הקוגניטיביות שהוא נדרש להפעיל על מנת להתכונן לבחינה והן מבחינת רמת המוטיבציה של הסטודנט לקראת הלמידה לבחינה. נשאלת השאלה, האם החשיבה כי מבחן פתוח יסקף את הידע ברמה גבוהה יותר, תוביל לכך שהסטודנט יבחר להשקיע יותר מאמץ וזמן לקראת הלמידה למבחן, או שמא במבחן רב ברירתי המוטיבציה שלו תהיה גבוהה יותר משום שהוא יודע שהוא יוכל להיעזר ברמזים שבמסגרת ובכך לאחזר את הידע שלו בקלות (Ozuru et al., 2013). על מנת לענות על שאלת המחקר, בוצעה סקירה תיאורטית ומחקרית. ראשית, בתת פרק הראשון מוצגת סקירה אודות מושג הלמידה, מאפיינים של למידה משמעותית וכן היבטים סביבתיים ואישיותיים של הלומד שעשויים להשפיע על טיב הלמידה. לאחר מכן, מוצגת סקירה מבוססת מחקר אודות חשיבה מטה קוגניטיבית, לרבות דיון אודות מאפיינים מרכזיים במונח 'מטה קוגניציה' וכיצד זו באה לידי ביטוי בלמידה ובסביבה האקדמית. בהמשך לדיון אודות סביבה אקדמית, ישנו תת-פרק העוסק בהערכה ומבחנים. תת-פרק זה מציג סוגי מבחנים שכיחים אשר מטרתם להעריך את רמת הידע של התלמיד, יתרונות וחסרונות. לבסוף, מוצגת סקירה תיאורטית אודות הקשר שבין סוגי המבחנים השונים על התלמיד עצמו, בדגש על תפיסת התלמיד אודות המבחן וכיצד זה בא לידי ביטוי בלמידה לקראת וביצועים בזמן המבחן. בהתבסס על סקירת ספרות זו, גובש הרעיון והרציונאל של המחקר הנוכחי, המציג שאלות והשערות שעתידות לסייע בהבנה הקיימת כיום אודות החוויה האקדמית של סטודנטים.

מהי למידה?

למידה הינה תהליך המלווה את הפרט בכל שלבי חייו ואינה בהכרח מיוחסת רק לסביבת בית הספר. תהליך הלמידה יכול להתרחש בהקשרים שונים ובדרכים שונות, בהתאם למטרות הלמידה, המאפיינים של החומר הנלמד והמניעים ללמידה. כמו כן, הלמידה יכולה להתרחש באופן מודע ולא מודע, וניתן ללמוד לא רק תוכן, אלא גם מיומנויות ואסטרטגיות קוגניטיביות. לפיכך, הלמידה מעצבת את הפרט, גם ברמה הקונקרטית של הלמידה ומשנה את מבנה הידע, אך גם ברמה רחבה יותר, היא משפיעה על האופן בו הפרט מפרש את העולם שסביבו (Bonifacci & Tobia, 2017). למידה מעצבת נחשבת כיום כלמידה משמעותית המחוללת שינוי